

14 november 2014

Till Jordbruksverket
jordbruksverket@jordbruksverket.se
Dnr. 3.4.16-8211/14

Skärgårdarnas Riksförbund, SRF, organiserar den fastboende befolkningen runt hela kusten från Luleå i norr till Koster i väster samt på öarna i de stora insjöarna. SRF arbetar med förutsättningarna för boende, arbete och service året runt i landets skärgårdar.

Remiss över förslag till Statens Jordbruksverks föreskrifter om direktstöd till jordbrukare Dnr. 3.4.16-8211/14

Som kort bakgrund kan nämnas att direktstöden till jordbruket ska ändras från och med 2015. I remissen föreslås hur de ändrade direktstöden ska användas i Sverige. För skärgårdarna är gårdsstödet det mest betydelsefulla av direktstöden.

Gårdsstödet sänks

Gårdsstöd får man för skötsel av jordbruksmark. Jordbrukarna har tilldelats nationella stödrätter när gårdsstödet infördes år 2005. De som inte fått egna stödrätter, eller som inte har tillräckligt många, kan köpa, hyra eller låna stödrätter från andra jordbrukare. Hur mycket gårdsstöd man sedan får per hektar beror på vad stödrätterna är värda. EU behåller gårdsstödet i den nya jordbrukspolitikerna men det sker en del förändringar, framför allt sänks stödrätternas värde från 2015. Då påbörjas en utjämning som leder till att alla stödrätter får samma värde år 2020.

Nya stöd 2015

När gårdsstödet sänks 2015 införs istället tre andra stöd, med speciella villkor, finansierade med pengarna som inte längre betalas ut i gårdsstöd. Dessa är:

- Förgröningsstöd,
- Stöd till unga jordbrukare och
- Nötkreatursstöd.

Förgröningsstödet

Detta blir ett stort och viktigt nytt stöd för alla jordbrukare. Alla som söker gårdsstöd måste söka och följa villkoren för det nya förgröningsstödet. Villkoren är mycket detaljerade med krav på att alla ska göra tre särskilda åtgärder som är bra för miljön. De gäller

- att ha flera olika grödor på sin åkermark (minst tre).
- att bevara mängden permanent gräsmark. Mängden sådan mark ska inte minska jämfört med vad som fanns år 2012 eller 2015.

- att ha ytor som är särskilt bra för djur och växter (ekologiska fokusarealer) på sin åkermark, med minst fem procent av sin åkermark.

Unga brukare

Ett nytt arealstöd införs till unga brukare från 2015. Man räknas som ung tills man är 40 år. Detta stöd kan ges i högst fem år.

Nötkreatursstöd

Här handlar det om ett produktionskopplat stöd. Sverige har i många år avstått från den typen av stödformer men väljer nu att införa detta för att motverka nedläggning av jordbruk i bl.a. skogsbygder. Det gäller ett stöd per nötkreatur som är minst ett år gammalt.

Ny definition av betesmark

De nya förordningarna kring direktstöden innebär att definitionen av betesmark och slåtteräng behöver ändras. Den nya definitionen innebär "ett jordbruksskifte som inte är åkermark och som sköts med bete, avslagning eller putsning samt är bevuxet med gräs eller örter som är dugligt som foder".

Om en yta har träd- eller buskskikt och som är svåråtkomliga för djuren eller där tillräcklig mängd gräs och örter inte finns, eller ytor med naturliga impediment såsom berg i dagen, eller har "landskapselement" som inte är bevuxna med gräs och örter, så tänker man göra en proportionell avräkning. Senare ska myndigheterna ange vad som räknas som landskapselement och hur man bedömer storleken på dessa. Är det tillräckligt stort är det inte betesmark. Likaså vill man införa en regel kring täckningsgrad när man summerar summan av flera mindre icke godkända ytor. Är summan över 50 % av skiftet klassas det inte som betesmark. Vid 10-50 % täckning sker ett proportionellt avdrag av arealen.

Marker får vila

Efter år 2015 inför man vissa undantag från kravet på årlig aktivitet. Det gäller bland annat betesmarker och slåtterängar som har åtagande med miljöersättning. Där ska det räcka med aktivitet vartannat år.

Skärgårdarnas Riksförbund synpunkter på förslagen

Vi är i stort positiva till de förslag som presenteras. Vi vill dock peka på några saker som är av särskilt stor betydelse för ett livskraftigt jordbruk i skärgårdarna. Just själva landskapstyperna och brukningsförhållandena i skärgårdarna skiljer sig ofta radikalt från såväl närbeläget fastland som övriga delar av landet.

Gårdsdriften på öarna måste anpassas för frakter av djur och förnödenheter över både land och vatten. Därtill kommer att själva jordbrukslandskapet präglas av extrem småskalighet, där många områden med impediment är insprängda i jordbruksmarkerna, arealerna kan faktiskt variera i storlek beroende på havsvattenståndet och därtill finns mycket träd- och buskmarker. Samtidigt är skärgårdslandskapet ett gammalt kulturlandskap där markerna definitivt har både bruknings- och fodervärde och därtill utgör grunden för en delvis unik flora och fauna.

Under de år som gått sedan Sverige gick med i EU har skärgårdsjordbruket fått allt svårare att passa in i de allt mer storskaliga systemen. Nya arealmätningar, nya betesmarksdefinitioner och senast trevaren kring indragningar av skärgårdsspecifika stöd inom "Utvald miljö" har dessutom gjort många skärgårdsjordbrukare ganska uppgivna när det gäller fortsatt drift av sina lantbruksföretag. Om det över huvud taget ska kunna gå att fortsätta som skärgårdsjordbrukare måste de allmänna villkoren stabiliseras och förenklas.

Skärgårdarnas betesmarker är speciella

Det är bra att betesmarksdefinitionen justeras. Men det gäller att se upp. Vi kräver att särskilda hänsyn ska kunna tas för de speciella naturtyper som finns i våra skärgårdar. Vi har tidigare föreslagit att en särskild, nationell betesmarkstyp "skärgårdsbete" ska definieras. Just för att kunna erkänna de många magra betesmarkerna i skärgårdarna. En sådan betesmark måste tillåtas kunna se olika ut beroende på var utmed Sveriges kust den finns, men det är ändå viktigt att stödnivån och stödformen finns i det kommande programmet.

Ett exempel på en form som håller på att etableras inom miljöersättningarna är mosaikmarker. Denna speciella typ av betesmark som är så karaktäristisk i landskapet måste få tillåtas att ligga över stora skiften även om andelen areal som är "bevuxen med gräs eller örter som är dugligt som foder" bara är relativt liten. Det är ju just detta som kännetecknar mosaikmarken. Det är viktigt att inte tvinga fram en byråkratisk fragmentisering och samtidigt missa helheten i landskapet.

Vi vill med envishet framhålla skärgårdarnas särart. Det är förvisso marker i marginalen med insprängda impediment och andra ytor som ska mätas bort. Med verksamheten ute på skärgårdens öar finns oftast inga möjligheter att hyra in maskiner, heller inte förutsättningar att odla flera olika grödor. Utformningen av ersättningarna inom jordbruket är helt avgörande för förutsättningarna för att hålla ett öppet och hävdat landskap i skärgårdarna. Därför är det nödvändigt att regelverkan är rimliga och framför allt anpassningsbar till våra speciella naturtyper och inte minst hållbar över tid. Det är helt orimligt att ha ett system liknande det som gällt under tidigare programperioder, där blockdatabasen hela tiden ändras, omkastningar av marker sker utan förutsägbarhet och som i värsta fall leder till återbetalningskrav eller andra sanktioner för brukarna. Ledorden nu måste vara förenkling och tydlighet.

Förgröningen

Villkoren verkar rimliga att kunna uppfylla i skärgårdarna eftersom det egentligen bara odlas en gröda, vall, och man har mycket långliggande naturbetesmarker. Enligt tidigare uppgifter ska då kravet på flera grödor utgå. Flera grödor går knappast att begära för eftersom förutsättningar för spannmålsodling som regel saknas, både maskinellt och arealmässigt.

Vart annat år

Det är ett bra förslag att marker med miljöstöd bara ska behöva betas vartannat år. Det innebär flera miljövinster men också bättre möjligheter till god beteshygien, parasitsanering mm.

Unga bönder

Förslaget om konkret insats till unga bönder vill vi stödja.

Produktionskopplat stöd

Ersättningen för nötkreatur är vi positiva till. Vi anser också att stödformen logiskt sett borde omfatta får som är viktiga betesdjur i skärgårdsområdena. Fåren gör till skillnad från många nötkreatur en direkt landskapsvårdande insats eftersom de alltid hålls på bete.

Bengt Almkvist
Ordförande

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND
Borgen 126, 472 95 Varekil
info@skargardarna.se www.skargardarna.se